

فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)
سال چهارم، شماره چهارم، (پیاپی ۱۵)، زمستان ۱۳۹۳
تاریخ وصول: ۱۳۹۱/۱۲/۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۲/۲۲
صص: ۱-۲۴

بررسی و تحلیل عملکرد مدیران نوین روستایی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: منطقه اورامانات استان کرمانشاه)

سید اسکندر صیدایی^۱، داود جمینی^{۲*}، علیرضا جمشیدی^۲، معصومه جمشیدی^۳

۱- استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه اصفهان

۲- دانشجویان دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه اصفهان

۳- دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه اصفهان

چکیده

مدیران روستایی یکی از ارکان مهم و اساسی توسعه روستایی به شمار می‌روند که در ادوار مختلف تاریخ با وظایف و عناوین متفاوتی نظیر دهبان، کدخدا و ... اداره امور روستایی را بر عهده داشته‌اند. در حال حاضر مدیریت روستاهای کشور بر عهده دو نهاد شورای اسلامی و دهیاری می‌باشد. در این میان دهیاری‌ها به عنوان بازوی اجرایی و عامل اصلی توسعه روستایی محسوب می‌شوند. بررسی و سنجش عملکرد مدیران روستایی در توسعه موضوعی است که پژوهش حاضر در پی تبیین آن می‌باشد. جامعه آماری پژوهش، ۱۵۵۷۵ خانوار که در روستاهای دارای دهیاری منطقه اورامانات ساکنند، تشکیل می‌دهند که با استفاده از فرمول کوکران ($d = 0.07$ ؛ $p \& q = 0.05$)، ۱۹۳ خانوار به عنوان جامعه نمونه برای پاسخگویی به سؤال‌های پرسشنامه (با ضریب آلفای کرونباخ 0.84) تعیین گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده گردید. یافته‌های حاصل از فرمول شاخص عملکرد کل (TPI) و آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد مدیران نوین روستایی (دهیاری‌ها) در توسعه‌ی پایدار روستاهای منطقه اورامانات عملکرد نسبتاً ضعیفی داشته‌اند. همچنین، عملکرد مدیریت نوین روستایی در بین ابعاد مورد بررسی (اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی، اقتصادی، کشاورزی و سیاسی) به جزء بعد اجتماعی با میانگین $3/06$ ، عملکرد مطلوبی نداشته‌اند. نهایتاً اینکه نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد متغیرهای همفکری با شورای اسلامی، توان

کافی مدیریت در حل مشکلات مردم، آگاهی از قواعد و قوانین، رضایت دهیار از شغل خود و مشورت با مردم، ۶۰/۱ درصد از واریانس متغیر وابسته (عملکرد مدیریت نوین روستایی در توسعه پایدار روستایی) را تبیین می‌کنند. **واژه های کلیدی:** توسعه روستایی، توسعه پایدار، مدیریت نوین روستایی، دهیاری، منطقه اورامانات.

مقدمه و طرح مسئله

نقش و جایگاه روستاها در فرایندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و پیامدهای توسعه‌نیافتگی مناطق روستایی چون فقر گسترده، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری، مهاجرت، حاشیه‌نشینی شهری و ... موجب توجه به روستاها و جوامع روستایی و حتی تقدم آن بر جوامع شهری گردیده است (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۳: ۱۹). مایکل تودارو ضرورت تقدم و توجه به توسعه روستایی نسبت به توسعه شهری را به علت اینکه راه‌حل نهایی مسئله‌ی بیکاری شهری و تراکم جمعیت، بهبود محیط روستایی است، عنوان می‌کند (پوررجب، ۱۳۸۹: ۲۸).

توسعه روستایی فرایند ارتقای اقتصادی و اجتماعی مردم روستایی، افزایش مشارکت در تصمیم‌گیری‌های سیاسی، رفع نیازها در دوره‌های بلندمدت و کوتاه مدت است (کلور^۱، ۱۹۹۷: ۲). یکی از مهم‌ترین ابعاد توسعه روستایی و شاید بتوان گفت مهم‌ترین بعد آن، مدیریت روستایی است که نقش بسیار مهمی در هماهنگی فعالیت‌های توسعه روستایی بر عهده دارد (لشنی پارسا، ۱۳۸۵: ۲). مدیریت هنر و علم رسیدن به هدف‌ها توسط مردم است و یک فعالیت حیاتی در همه سطوح سازمان‌هاست (الوم^۲، ۲۰۰۴: ۲). جوامع روستایی نیز همواره ضرورت وجود مدیری منطبق با احوال مختلف و نیازهای متنوع خود را احساس کرده و کسی را طلبیده است که برخاسته از بطن جامعه و دارای قدرت رهبری آن جامعه باشد (وایت^۳، ۱۹۸۰: ۲۵). از زمانی که در مناطق روستایی فرایندهای سیستماتیک ساختاری حاکم گردید، مفهوم مدیریت روستایی جایگاه ویژه‌ای پیدا نمود و به عنوان یک راهبرد در جهت نیل به توسعه روستایی (سریرام^۴، ۲۰۰۷: ۳) و همچنین، یکی از شاخص‌های نوسازی اقتصاد ملی مطرح گردید که در ساختارهای اقتصادی و مدیریتی روستاها از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است (سعیدی، ۱۳۸۸: ۱۷۹). به طور کلی، مدیریت روستایی در فرایند توسعه روستایی یکپارچه و پایدار، نقش اساسی دارد (همدمی مقدم، ۱۳۸۶: ۳۳) و توسعه روستاها جز از طریق اعمال مدیریت شایسته و کارآمد در این مناطق و بهره‌گیری از شیوه‌های مدیریت مشارکتی مبتنی بر حضور مردم در فرایند توسعه امکان پذیر نیست (علینی، ۱۳۸۵: ۶۹).

در کشورمان به منظور اداره امور روستاها، به وزارت کشور اجازه داده می‌شود سازمانی به نام دهیاری را با توجه به موقعیت محل، با درخواست اهالی و به صورت خودکفا با شخصیت حقوقی مستقل در روستاها تأسیس نماید (اکبری و عبدالمهی، ۱۳۹۰: ۱۵۸). دهیاری یک نهاد عمومی غیردولتی است که به منظور اداره امور روستا تأسیس شده و به عنوان حلقه‌ی رابط بین دولت و مردم نقش به‌سزایی در پیشبرد اهداف و سیاست‌های دولت در مناطق

¹ Clever

² Olum

³ Whyte

⁴ Sriram

روستایی دارد (زیارتی نصرآبادی، ۱۳۸۹: ۲۴). بر اساس داده‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های وزارت کشور، تا پایان سال ۱۳۹۰، ۲۵۰۱۶ دهیاری فعال در روستاهای سراسر کشور تشکیل شده‌اند و ۸۵ درصد جمعیت روستایی کشور تحت پوشش خدمات نوین روستایی که از سوی دهیاری‌ها ارائه می‌شود، قرار گرفته‌اند. در این میان استان‌های خراسان رضوی و البرز به ترتیب با ۲۲۰۹ و ۴۷ دهیاری فعال بیشترین و کمترین تعداد دهیاری را در بین ۳۰ استان کشور داشته و استان کرمانشاه با ۱۴۳۳ دهیاری فعال در جایگاه ششم کشور واقع شده است. روستاهای منطقه اورامانات (شهرستان‌های روانسر، جوانرود، پاوه و ثلاث و باباجانی) با ۲۱۷ دهیاری حدود ۱۵ درصد دهیاری‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند (سایت سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و استانداری استان کرمانشاه).

لذا با توجه به اینکه یکی از محورهای اساسی در تحلیل مسائل روستایی، توجه به ساختار و نحوه عملکرد مدیریت این جوامع است و همچنین، با توجه به هدف غایی مدیریت نوین روستایی (دستیابی به توسعه پایدار روستایی)، محققین با انتخاب مدیران روستایی منطقه اورامانات به دنبال پاسخ‌گویی به این مسئله هستند که آیا مدیران روستایی منطقه اورامانات نقش مؤثری را در راستای تحقق توسعه پایدار روستاهای منطقه داشته‌اند؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

رشد و توسعه آینده مناطق یک کشور، از مهم‌ترین مسائلی است که برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران دولتی باید به آن توجه داشته باشند. بدین منظور شناخت استراتژی‌های توسعه‌ای مناسب حائز اهمیت فراوانی است (فرشادفر و اصغرپور، ۱۳۸۹: ۶۲-۶۱). چرا که شناخت و درک شرایط و مقتضیات جوامع انسانی و نیازها و تقاضاهای آنان در ابعاد مادی و معنوی از جمله اقدامات اساسی در مسیر پیشرفت و توسعه تلقی می‌شود (فیگوروا^۱، ۲۰۰۶: ۵). با توجه به اینکه مناطق روستایی به ویژه طی دو دهه اخیر با مشکلات بی‌سابقه‌ای مواجه شده‌اند (تاتلیدیل^۲، ۲۰۰۹: ۱۰۹۳) و ریشه تمامی مشکلات و مسائل عقب‌ماندگی مثل فقر گسترده، نابرابری در حال رشد، رشد سریع جمعیت و بیکاری فزاینده در مناطق روستایی قرار دارد شناخت دقیق مسائل مربوط به روستاها از اهمیت بسیاری برخوردار است (تودارو، ۱۳۶۸: ۲۵۵). یکی از مسائل اساسی روستاهای کشور، مدیریت روستایی می‌باشد که نقش اساسی را توسعه روستایی ایفا می‌کند (دربان آستانه، ۱۳۸۴: ۱۵). رهبری، زیرساخت‌ها و برنامه‌های تخصیص‌یافته سه عنصر مهم مدیریت روستایی هستند که در آینده مدیریت روستایی تأثیرگذارند (سید^۳، ۲۰۰۰: ۳). برنامه‌ریزان معتقدند که مدیریت روستایی باید سبب کاهش چشمگیر مهاجرت روستایی، از بین بردن شکاف اقتصادی اجتماعی بین شهر-روستا، توسعه کشاورزی و گسترش فرهنگ خودباوری در مناطق روستایی و کاهش فقر روستایی گردد (ونچانگ^۴، ۲۰۰۸: ۴). در فرآیند توسعه روستایی طرح‌ها، برنامه‌ها و وظایف مختلفی با عناوین و کارکردهای گوناگون به تصویب و اجرا در می‌آیند که هر کدام از آن‌ها ممکن است برای چند سال به طول بیانجامد. از این حیث باید در حین یا بعد از پایان طرح یا برنامه، ارزیابی از عملکرد آن صورت گیرد تا مشخص شود که این برنامه تا چه حد به

¹ Figueroa

² Tatlidil

³ Sayd

⁴ Wenchang

اهداف تعیین شده دست پیدا کرده است. منظور از ارزیابی عملکرد، فرایندی است که به وسیله آن کار کارکنان فواصل معین و به طور رسمی، مورد بررسی و سنجش قرار گیرد (بیچ^۱، ۱۳۸۵: ۲۲۳-۲۲۱).

بنابراین، ارزیابی عملکرد دهیاران در توسعه روستایی نیز یکی از موضوعاتی است که با هدف تعیین میزان پیشرفت و توسعه روستایی توسط دهیاران صورت می‌گیرد. با توجه به کارکردهای مهمی که مدیریت روستایی به رهبری شورای اسلامی و همکاری اجرایی دهیار بر عهده دارد، بی‌توجهی به آن عواقب بسیار سنگینی برای روستاها و به تبع آن کشور در پی خواهد داشت. به همین منظور بررسی عملکرد دهیاری‌ها در زمینه مدیریت روستایی و توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی روستاها، بررسی میزان موفقیت و عدم موفقیت آن‌ها دارای اهمیت و اولوی بسیار ضروری است، چرا که می‌تواند راه‌گشای بسیاری از مسائل و مشکلات روستاییان بوده و با نشان دادن مشکلات و تنگناهای دهیاری‌ها به آن‌ها و همچنین مسئولین مربوطه، گام مهمی در جهت رفع نواقص و مشکلات این نهاد نوپا بر دارد. همچنین با توجه به اینکه در منطقه اورامانات حدود ۲۱۷ دهیاری فعال در راستای تحقق توسعه پایدار روستاهای منطقه تشکیل شده‌اند و تاکنون مطالعه‌ای در زمینه بررسی عملکرد مدیران روستایی این منطقه صورت نگرفته است، اهمیت پژوهش حاضر را بیش از پیش نمایان می‌سازد.

پیشینه تحقیق

علی‌رغم نقش غیرقابل انکار مدیران روستایی در توسعه روستایی، تاکنون مطالعات و تحقیقات اندکی در زمینه بررسی عملکرد مدیران روستایی در توسعه روستایی صورت گرفته، که در ادامه به نتایج مهم‌ترین مطالعات انجام گرفته اشاره شده است.

نتایج پژوهش قدیری معصوم و ریاحی (۱۳۸۳)، با هدف بررسی محورهای چالش‌های مدیریت روستایی در ایران نشان داد با توجه به سیاست‌های تمرکززدایی موجود در کشور، انتقال صحیح مدیریت روستایی به شوراهای اسلامی و دهیاری‌ها گامی مهم در تمرکززدایی در ابعاد سیاسی و اجتماعی خواهد بود. همچنین، انتقال مدیریت روستایی از دولت به روستاییان می‌تواند مهم‌ترین راهبرد برنامه‌های مدون جمهوری اسلامی و وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها جهت تمرکززدایی باشد. مهدوی و نجفی‌کانی (۱۳۸۴)، در مقاله‌ای با هدف بررسی عملکرد دهیاری‌های استان آذربایجان غربی در توسعه روستایی به این نتیجه رسیده‌اند که دهیاری‌ها نقش مهمی را در راستای توسعه روستایی به ویژه اوضاع کالبدی فیزیکی روستای منطقه مذکور داشته‌اند. همچنین، در مدیریت کنونی روستاها ضعف‌هایی وجود دارد که نظارت عالی استانداری‌ها، اختصاص بودجه بیشتر، برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با وظایف دهیاری‌ها و ... می‌تواند تا حدودی از این ضعف‌ها بکاهد. نعمتی و بدری (۱۳۸۶)، در مطالعه‌ای نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی را در روستاهای کوچک و بزرگ استان گلستان با هم مقایسه کردند. نتایج پژوهش نشان داد دهیاری‌ها در روستاهای بزرگ به مراتب بهتر از روستاهای کوچک عمل کرده است و می‌توان دریافت که جمعیت، ملاک تعیین‌کننده‌ای برای موفقیت دهیاری‌ها محسوب می‌شود. یافته‌های پژوهش چوبچیان و

¹ Beach

همکاران (۱۳۸۶)، با هدف بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان با وارد کردن ۱۱ متغیر در رگرسیون گام به گام به این نتیجه رسیدند که متغیرهای همکاری سازمان‌ها، رضایت شغلی دهیار و همکاری شورای اسلامی روستا بیشترین تأثیر را بیشترین تأثیر را بر عملکرد دهیاری‌ها داشته‌اند. لهسایی‌زاده (۱۳۸۸)، در مطالعه‌ای به بررسی مدیریت روستایی در ایران معاصر پرداخت. نتایج نشان داد روستاهای کشور از یک حلاً مدیریتی رنج می‌برند و آنچه می‌تواند راه حل این معضل اجتماعی باشد، پیوند زدن نهاد کنترل روستایی مردمی با ساختار رسمی جامعه است. نتایج پژوهش بذرافشان و روانبخش (۱۳۹۰)، با هدف بررسی نقش دهیاران در فرایند توسعه روستایی بخش میر جاوه شهرستان زاهدان نشان داد دهیاران بخش مذکور عملکرد متوسطی را در توسعه روستایی داشته‌اند. افزاینده و همکاران (۱۳۹۰)، در مقاله‌ای عملکرد دهیاری‌های دهستان دزلی در شهرستان سروآباد را در زمینه اجتماعی - فرهنگی بررسی کردند. نتایج پژوهش از عملکرد مناسب دهیاران این دهستان در زمینه اجتماعی فرهنگی حکایت دارد. نتایج پژوهش فراهانی و رستم‌خانی (۱۳۹۰)، با هدف بررسی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی دهستان کرسف شهرستان خدابنده نشان داد که دهیاران در ابعاد زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی به ترتیب عملکرد مناسب، متوسط و ضعیفی بوده‌اند. یافته‌های آموزگار (۱۳۹۱)، با هدف ارزیابی عملکرد مدیریت جدید روستایی در توسعه روستاهای شهرستان قیر و کارزین نشان داد دهیاران شهرستان مذکور در بعد اقتصادی عملکرد موفقیت آمیز و مؤثری داشته‌اند و در دو بعد فرهنگی و اجتماعی عملکرد موفقیت‌آمیزی نداشته‌اند. همچنین، آموزگار دلایل اصلی عدم موفقیت دهیاران این شهرستان را به عدم توانایی دهیاران، عدم همکاری شورا و دهیاری، امکانات کم دهیاری، عدم هماهنگی دهیارها و سازمان‌های بالا دست و ... نسبت می‌دهد. فیروزآبادی و جاجرمی (۱۳۹۱)، در مطالعه‌ای وضعیت رضایت روستاییان از عملکرد دهیاری‌های استان قزوین را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد ۷۰ درصد از پاسخگویان از عملکرد دهیاری‌ها در روستاهایشان رضایت دارند. تقدیسی و همکاران (۱۳۹۱)، در پژوهشی به بررسی نقش دهیاران بخش مرکزی شهرستان روانسر در توسعه اشتغال پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از عملکرد ضعیف دهیاران بخش مذکور در توسعه اشتغال بود. یاقی^۱ (۲۰۰۸) در مقاله‌ای به بررسی و ارزیابی شیوه‌های مطلوب مدیریت محلی در اردن و آمریکا پرداخت. نتایج پژوهش وی با استفاده از آزمون تحلیل واریانس^۲ نشان داد درباره مدیریت مطلوب عقاید متفاوتی دارند و آزمودنی‌ها نسبت به آمریکایی‌ها دیدگاه نسبتاً مثبتی درباره مدیریت محلی دارند. رشیدپور و همکاران^۳ (۲۰۱۱) در مقاله‌ای به بررسی نقش مدیریت جامعه محلی به عنوان رویکردی مطلوب در کاهش فقر و توسعه پایدار روستایی مناطق روستایی ایران پرداخته‌اند. نتایج مطالعه میدانی آنان با استفاده از روش تحلیل عاملی نشان داد که دو عامل سازماندهی و کنترل مهم‌ترین نقش را در کاهش فقر و توسعه پایدار مناطق روستایی ایران ایفا کرده‌اند.

گذری بر نتایج پژوهش‌های صورت گرفته نشان می‌دهد مدیران روستایی به تبعیت از شرایط مختلف از جمله هماهنگی مدیران روستایی، امکانات، بودجه، توان مدیران و ... در مکان و زمان مختلف، عملکردهای متفاوتی را در

1 Yaghi

2 ANOVA

3 Rashidpour et al

ابعاد مختلف توسعه روستایی داشته‌اند. که در صورت توجه بیشتر مسئولان و برنامه‌ریزان و همچنین مشارکت روستاییان مدیران روستایی، در آینده نه چندان دور می‌توان شاهد نقش پررنگ‌تر آن‌ها در توسعه روستایی بود.

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- به نظر می‌رسد عملکرد مدیران نوین روستایی در توسعه روستایی در منطقه اورامانات در وضعیت مطلوبی قرار دارد.
- ۲- به نظر می‌رسد مدیریت نوین روستایی در بین همه شهرستان‌های منطقه اورامانات دارای عملکردی در سطح مناسبی می‌باشد.
- ۳- به نظر می‌رسد عامل رضایت مدیریت نوین روستایی از شغل خود یکی از مهم‌ترین عامل در عملکرد آن‌ها در توسعه پایدار روستایی می‌باشد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع کاربردی بوده و روش بررسی در آن توصیفی تحلیلی و پیمایشی است. برای گردآوری داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و اسنادی و همچنین، روش میدانی و مشاهده مستقیم استفاده شده است. ابزار اصلی پژوهش حاضر، پرسشنامه‌ای است که روایی محتوایی آن با کسب نظرات تنی چند از اساتید دانشگاهی، کارشناسان بخشداری و بنیاد مسکن در منطقه مورد تأیید نهایی رسیده است. پرسشنامه مورد استفاده در طیف پنج قسمتی لیکرت و با توجه به وظایف ۴۸ گانه مشروح در مجموعه قوانین و مقررات دهیاری‌ها (جدول ۱) طراحی شده است. جامعه آماری پژوهش را ۱۵۵۷۵ خانوار که در ۱۹۳ روستای دارای دهیاری منطق ساکن بوده‌اند، تشکیل می‌دهد، از این رو برای برآورد اولیه صفت بارز تحقیق (روستاهای دارای دهیاری) و دستیابی به حجم منطقی از جامعه نمونه و همچنین بررسی پایایی پرسشنامه، تعداد ۳۰ پرسشنامه به عنوان یک مطالعه مقدماتی در سه روستای محدوده مورد مطالعه که جزو نمونه آماری نبودند توزیع و تکمیل گردید. سپس برای دستیابی به حجم منطقی از جامعه نمونه از فرمول کوکران استفاده شد ($d = 0.07$; $p \& q = 0.5$). با توجه به حجم جامعه آماری در روستاهای منطقه مورد مطالعه، ۱۹۳ خانوار به عنوان جامعه نمونه برای پاسخگویی به سؤال‌های پرسشنامه تعیین گردید. بعد از تعیین حجم نمونه برای گردآوری اطلاعات، با در نظر گرفتن شهرستان‌های منطقه (۴ شهرستان) به عنوان طبقات آماری، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده شده است. نهایتاً برای رعایت اصول و تکنیک کار و سنجش میزان پایایی در تدوین و تنظیم پرسشنامه، از روش آلفای کرونباخ در نرم افزار SPSS استفاده گردید که با داده‌های کسب شده، ضریب اعتبار پرسشنامه ۰/۸۴ بدست آمد. سپس با توجه به نسبت سهم هر طبقه و بر اساس توزیع جغرافیایی مناسب در هر شهرستان اقدام به جمع‌آوری اطلاعات به صورت تکمیل پرسشنامه گردید. جدول ۱ نحوه توزیع پرسشنامه‌ها در هر شهرستان را نشان می‌دهد.

جدول ۱- نحوه توزیع پرسشنامه‌ها در روستاهای منطقه اورامانات

شهرستان	تعداد روستای دارای دهیاری	تعداد خانوار روستاهای دارای دهیاری	جمعیت روستاهای دارای دهیاری	تعداد پرسشنامه توزیع شده
روانسر	۷۶	۳۸۹۹	۱۸۲۵۶	۴۸
پاوه	۲۹	۵۶۲۹	۲۲۸۹۷	۷۰
جوانرود	۳۲	۲۲۱۴	۱۰۴۸۶	۲۸
ثلاث و باباجانی	۸۰	۳۸۳۳	۱۹۰۰۹	۴۷
مجموع	۲۱۷	۱۵۵۷۵	۷۰۶۴۸	۱۹۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق

معرفی شاخص‌های مورد مطالعه در پژوهش

در این پژوهش محققان جهت ارزیابی دقیق عملکرد دهیاران از شاخص‌ها و زیر شاخص‌های متعددی استفاده کرده‌اند که هر شاخصی چندین زیر شاخص را شامل می‌شود. لازم به ذکر است شاخص‌ها و زیر شاخص‌های مورد استفاده در این تحقیق برگرفته از پایان نامه‌ها و مقالات معتبر علمی و همچنین با توجه به وظایف ۴۸ گانه دهیاران و آشنایی کامل محققان به منطقه مورد مطالعه انتخاب گردیده‌اند. به این صورت که شاخص‌ها در ۶ دسته کلی اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، زیست محیطی، سیاسی و کشاورزی دسته بندی شده که هر کدام زیر شاخص‌هایی را شامل می‌شوند.

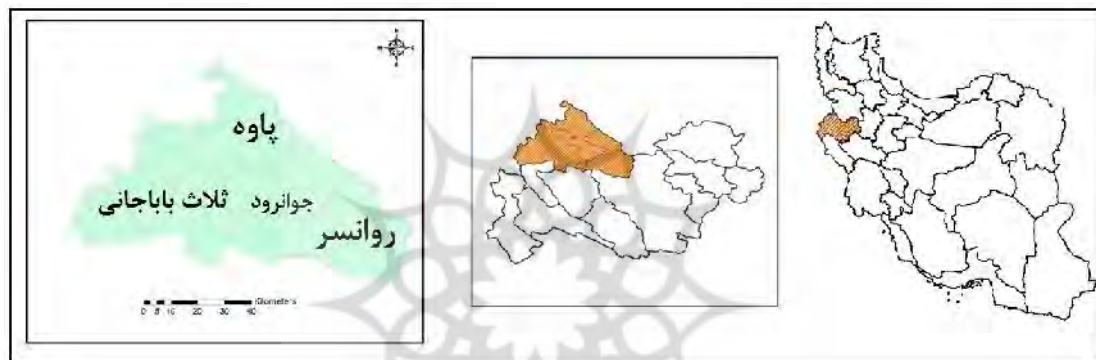
عملکرد مدیریت نوین روستایی، بر اساس مبانی نظری، در این مطالعه در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، زیست محیطی و کشاورزی مورد توجه قرار گرفت. برای این منظور عملکرد این مدیران در مسیر توسعه پایدار روستایی از طریق معادله‌ی شاخص عملکرد کل، با توجه به ابعاد شش‌گانه مذکور به شکل زیر محاسبه گردید.

$$TPI = (\sum_{1}^{6} Perform) / 6$$

در این معادله، TPI شاخص عملکرد کل مدیران نوین روستایی بوده و $Perform_1$ تا $Perform_6$ عملکرد مدیریت نوین روستایی در ابعاد شش‌گانه می‌باشد. همچنین تحلیل و پردازش داده‌های جمع‌آوری شده در دو سطح توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شد. در بخش توصیفی از جداول فراوانی، درصد و میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات و در تحلیل استنباطی از آزمون مقایسه میانگین‌ها و رگرسیون چند متغیره استفاده شد.

معرفی محدوده مورد مطالعه

منطقه اورامانات در طول شرقی ۴۵ درجه و ۳۹ دقیقه تا ۴۶ درجه و ۵۰ دقیقه و عرض شمالی ۳۴ درجه و ۳۱ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۱۷ دقیقه نصف‌النهار گرینویچ واقع شده و شامل چهار شهرستان پاوه، جوانرود، روانسر و ثلاث باباجانی و باباجانی واقع در استان کرمانشاه می‌باشد. این منطقه با مساحت ۴۳۷۷ کیلومتر مربع (حدود ۱۸ درصد مساحت استان کرمانشاه) از شمال به استان کردستان از شرق به شهرستان کرمانشاه و از جنوب به شهرستان دالاهو و سرپل ذهاب و از غرب به کشور عراق محدود می‌شود (شکل ۱). جمعیت منطقه ۱۹۹۴۸۴ نفر بوده که از این تعداد ۱۰۲۹۶۵ نفر (حدود ۵۲ درصد جمعیت منطقه) در ۲۱ دهستان، ۴۹۲ نقطه روستایی و ۲۲۲۷۹ خانوار سکنی گزیده‌اند (سالنامه آماری استان کرمانشاه، ۱۳۸۸). از ۴۹۲ آبادی دارای سکنه منطقه ۲۱۷ روستا (۴۴/۱ درصد) در قالب ۱۵۵۷۵ خانوار و ۷۰۶۴۸ نفر دارای دهیاری می‌باشد.

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی منطقه اورامانات در استان کرمانشاه و کشور

مبانی نظری تحقیق

امروزه مباحث توسعه علی‌الخصوص توسعه پایدار جهت ارتقاء جایگاه روستاها و روستاییان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. توسعه پایدار توسعه‌ای است که نیازهای زمان حال را بدون آنکه از توانایی نسل‌های آینده برای ارضای نیازهایشان بکاهد، برطرف سازد (سیوار و همکاران^۱، ۲۰۰۹: ۳۱۰) و توسعه پایدار روستایی فرایندی چند بعدی است که شامل تغییرات تأثیرگذار روی نظام‌های روستایی است. رشد اقتصادی، بهبود شرایط اجتماعی، حفاظت از ارزش‌های طبیعی از ویژگی‌های مهم توسعه پایدار روستایی است که بایستی از طریق رویکرد پایین به بالا و استفاده پایدار و مشارکتی از منابع محلی به وجود آید (پوگلیس، ۲۰۰۱: ۱۱۳). به عقیده تیلور مفهوم توسعه پایدار ثابت می‌کند که جامعه چگونه باید خودش را سازماندهی کند (تیلور^۲، ۲۰۰۲: ۲). تحول به سوی یک سطح پایدار از توسعه غالباً برآمده از روابط دینامیکی پیچیده بین موضوعات محیط، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد (کریلا و تاو^۳، ۲۰۱۰: ۲۷۹). مشارکت در توسعه پایدار روستایی از طریق ایجاد تشکل‌های محلی، یکی از اندیشه‌های کار

1 Siwar et al

2 Taylor

3 Cirella & Tao

ساز برای توسعه به شمار می‌رود (لوو و همکاران^۱، ۱۹۹۹: ۱۴). در توسعه پایدار روستایی، مدیریت یعنی تنظیم رابطه انسان با محیط زیست خود، که در آن به پیوند نظام‌های اجتماعی، اقتصادی با نظارت بوم شناختی توجه می‌شود (فیروزنیا و افتخاری، ۱۳۸۲: ۱۵۴). همچنین، توسعه روستایی، فرآیند توانمندسازی و تقویت قابلیت زندگی از نظر کیفیت زندگی، کیفیت محیط و کارایی اقتصادی و بهبود کیفیت محیط بیوفیزیکی در نواحی روستایی بوده (هلند^۲، ۲۰۰۳: ۷) و مفهومی چند بخشی در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دارد. هر یک از این ابعاد با توجه به تأثیرگذاری و تأثیرپذیری که از محیط روستایی دارند، دارای اهمیت قابل توجهی بوده و موجب توجه مستمر برنامه‌ریزان به بخش روستایی گردیده‌اند (قدیری معصوم و عزمی، ۱۳۸۹: ۱۰۱).

مدیران روستایی از طریق هدایت و ظرفیت‌سازی در جوامع روستایی قادر به پیاده‌سازی توسعه پایدار در روستاها می‌باشند (رشیدپور و همکاران، ۲۰۱۱: ۱۷۵). در فرایند توسعه پایدار می‌توان مدیریت روستایی را در سه بعد اصلی اقتصادی، اجتماعی و محیطی در نظر گرفت (تانگوی و همکاران^۳، ۲۰۱۰: ۴۰۸)، که هر یک از این ابعاد دارای جنبه‌های خاص خود هستند. در محیط روستا، هدف مدیریت اقتصادی تأمین سرمایه، تأمین تغذیه، جلوگیری از خروج سرمایه، ایجاد زمینه اشتغال، کارآفرینی، تأمین بازار برای فروش کالاها و خدمات تولیدی و کنترل میزان مصرف، مدیریت عرضه و تقاضا، تأمین منابع لازم و ... به مثابه پایه و اساس فعالیت مدیریتی برای توسعه روستایی است (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۱). در بعد اجتماعی هدف مدیریت روستایی، ایجاد زمینه مناسب برای توسعه انسانی است که شامل تغییرات متوالی و مستمر در به دست آوردن الگوهای یک زندگی مطلوب برای کلیه افراد با در نظر گرفتن استعدادهای بالقوه و مکان‌های زیست آن‌ها است (افراخته، ۱۳۸۸: ۳۸). همچنین، هدف از مدیریت زیست محیطی در روستا ایجاد زمینه‌ای برای بهره‌گیری بهینه، مناسب و به اندازه از محیط طبیعی و منابع آن بدون وارد کردن آسیب به محیط طبیعی و عناصر آن و از جمله تنوع زیستی، زیست بوم سالم با کاهش مخاطرات طبیعی و ... است (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۲).

در گذر زمان روستاها و اداره امور روستاییان به علت اهمیت روستا در جامعه ایرانی از تأثیر تحولات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی بر کنار نمانده است و مدیریت روستایی طی دوران‌های گذشته، دگرگونی‌های بسیاری داشته است. (کریمی، ۱۳۸۶: ۴۴). در این پژوهش سیر تحولات مدیریت روستایی در ایران در پنج مرحله بررسی شده است.

مدیریت روستایی تا پیش از مشروطیت: در این مرحله مدیریت روستایی دارای چند ویژگی به ترتیب زیر بوده

است:

مدیریت ده، پیچیده و چند بعدی بوده است.

عناصر و عوامل مختلفی (نماینده، کدخدا، سالار و ...) عموماً از ساکنین روستا بوده و در مدیریت ده نقش عمده‌ای داشتند.

هزینه‌های مربوط به مدیریت ده عموماً توسط روستاییان تأمین و پرداخت شده است. امور عمرانی و خدماتی ده را یکی از روستاییان تحت عناوین مختلفی مثل دهگان، دیهگ و ... و بالاخره در این اواخر کدخدا بر عهده داشته است (طالب، ۱۳۷۶: ۵-۶).

رابطه میان مالک و زارع بر پایه استعمار زارعین بنا شده بوده و عقب‌ماندگی علمی - فنی جامعه روستایی از دیگر ویژگی‌های این دوره است (ایمانی جاجرمی، ۱۳۷۳: ۶۹). در کل هدف کلی مدیران روستایی و عناصرش در این دوره کسب درآمد بیشتر از روستا بود (کریمی، ۱۳۸۶: ۴۶).

مدیریت روستایی از مشروطیت (۱۲۸۴) تا جنگ جهانی دوم: از ویژگی‌های مدیریت روستایی در این دوره می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
اداره کلی روستا با مالک بود.

دولت اعمال حاکمیت خود را در روستا به کدخدا که نماینده مالک هم بود واگذار کرد و روستاییان در تعیین کدخدا نقشی نداشتند.

هدف مدیریت روستایی در این دوره برقراری تعادل بین منافع مالک، خواست دولت و مصالح روستاییان بود.
دوره سوم: از جنگ جهانی دوم تا اصلاحات ارضی: در این دوره به تدریج دولت سعی در دخالت در امور روستاها داشت و با تصویب برنامه اول عمرانی کشور و تصویب و تشکیل صندوق تعاونی روستایی، تشکیل بنگاه عمرانی کشور، تصویب قانون ازدیاد سهم کشاورزان و ...، دولت تمایل خود را به انجام فعالیت‌هایی در چهارچوب عملیات عمرانی در روستاها و ارتقاء سطح زندگی روستاییان نشان می‌داد ولی کمافی‌السابق مدیریت ده در دست مالکان و عوامل مربوط به آن‌ها از جمله کدخدا بود و تصویب این گونه قوانین به دلیل حضور و نفوذ مالک در روستاها تأثیر چندانی نمی‌بخشید (طالب، ۱۳۷۶: ۸۲-۸۱).

دوره چهارم: از اصلاحات ارضی تا انقلاب اسلامی: ویژگی‌های اساسی این دوره به این صورت است که منشأ قدرت در روستا، دولت است و مالکین با استفاده از یادی خود در روستاها، از طریق مقامات دولتی اعمال نفوذ می‌کنند و روستاییان کما فی سابق نقشی در انتخاب کدخدا نداشتند و همچنین به دلیل تجزیه مدیریت، هر بخش وظایف تعیین شده خود را انجام می‌داد که اغلب متداخل و موازی بودند (کریمی، ۱۳۸۶: ۴۶). در مجموع، در خصوص مدیریت روستایی در پیش از انقلاب می‌توان گفت که دخالت دولت در روستا، ارکان سنتی اداره امور عمومی را از هم پاشید، اما تشکیلات دولتی مانند انجمن ده هیچ‌گاه پایگاه استواری برای فعالیت نیافت. جامعه روستایی به دلیل سلطه نظام ارباب رعیتی آمادگی لازم برای پذیرفتن الگوهای نوین مدیریت امور عمومی مانند انجمن ده را نداشت. از سوی دیگر سیاست دولت در مورد روستاها نیز به شدت متغیر بود. تغییرات مکرر قوانین و

احاله امور روستایی از وزارتی به وزارتی دیگر سبب از هم پاشیدگی مدیریت روستایی در آستانه انقلاب اسلامی شد (جرجانی و عبداللهی، ۱۳۸۸: ۲۳۸).

دوره پنجم: از پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون: با پیروزی انقلاب اسلامی و انحلال مؤسساتی مانند سپاه دانش، ترویج، عدالت و انجمن ده مدتی خلأ مدیریتی در روستاها به وجود آمد. تا اینکه با تشکیل نهادهای جهاد سازندگی برای سازندگی روستاها در خرداد ماه ۱۳۵۸ و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی به منظور کمک در امر تأمین مسکن محرومان در فروردین ۱۳۵۸ به فرمان امام خمینی (ره) و تشکیل هیئت‌های هفت نفره، زمینه ارتباط دولت با روستاها فراهم شد. پس از استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران، از سال ۱۳۶۱ تا ۱۳۷۵ سه قانون مربوط به مدیریت روستایی تصویب شد. قانون نخست با عنوان «قانون شوراهای اسلامی» مصوب سال ۱۳۶۱، مدیریت روستایی را بر عهده نهاد جدیدی واگذار کرد که «شورای اسلامی روستا» نام داشت و نهادهای دیگر پیش از انقلاب، که عبارت بودند از کدخدا و خانه انصاف، به کلی از قانون حذف شدند (افراخته، ۱۳۸۸: ۱۰۵) و مدت اعتبار آن دو سال بود. قانون دوم که فرصت اجرا نیافت «قانون اصلاح قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری» مصوب سال ۱۳۶۵ بود که بر اساس این قانون مدت اعتبار شورا به چهار سال افزایش یافت اما مشکل اساسی که وجود داشت این بود که در دو قانون مذکور به مقام اجرایی مدیریت روستا توجهی نشده و مدیران سازوکار اجرایی مشخصی در اختیار نداشتند (جرجانی و عبداللهی، ۱۳۸۸: ۲۳۸). آخرین قانون در سال ۱۳۷۵ با عنوان «قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شورای اسلامی کشوری و انتخاب شهرداران» به تصویب رسید. بر اساس این قانون، مدیریت روستایی همچنان بر عهده شورای اسلامی است. این شورا در روستاهای تا ۱۵۰۰ نفر جمعیت ۳ نفر عضو و بیش از ۱۵۰۰ نفر ۵ نفر عضو دارد (افراخته، ۱۳۸۸: ۱۰۵). در این قانون بر خلاف دو قانون قبلی مسئولیت اجرایی مدیریت روستایی بر عهده مقامی با عنوان دهیار گذاشته شده که از سوی شورا برای مدت ۴ سال انتخاب می‌شود. صدور حکم دهیار با بخشدار و عزل او با شورا است (جرجانی و عبداللهی، ۱۳۸۸: ۲۳۸-۲۴۰). مشکلات اجرایی مدیریت روستایی سبب شد در سال ۱۳۷۷ با تصویب قانونی به نام «قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور» به وزارت کشور اجازه داده شود به منظور اداره امور روستاها، سازمانی به نام «دهیاری» را با توجه به موقعیت محل و با درخواست اهالی و به صورت خودکفا با شخصیت حقوقی مستقل در روستاها تأسیس کند (اکبری و عبداللهی، ۱۳۹۰: ۱۵۸). با اصلاح قانون وظایف، تشکیلات و انتخابات شورای اسلامی در سال ۱۳۸۲، تجربه اجرایی جدیدی در عرصه مدیریت روستایی شکل گرفت که همان راه اندازی دهیاری‌ها بود که برای مدت ۴ سال از سوی شورا انتخاب می‌شوند (چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶: ۹۱). در ادامه برای آشنایی بیشتر به نهاد دهیاری، وظایف تفصیلی دهیار و دهیاری جهت اداره و حفظ توسعه پایدار روستا در ۴۸ بند آمده است (جدول ۲).

جدول ۲- وظایف ۴۸ گانه دهیاران جهت حفظ و دستیابی به توسعه پایدار روستایی

۱- بهبود وضعیت زیست محیطی روستا	۲۵- مراقبت بر بهداشت ساکنان روستا و تشریک مساعی با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۲- کمک به شورا در خصوص شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی‌های اجتماعی، اقتصادی روستا	۲۶- کمک در احداث تأسیسات تولید و توزیع آب و ... تعیین نرخ آن در روستا تا زمان اقدام مراجع ذی‌ربط
۳- تشویق و ترغیب روستاییان به انجام اقدامات لازم در جهت رعایت سیاست‌های دولت	۲۷- جلوگیری از تکدی‌گری
۴- مشارکت و همکاری با شورا در جهت پی‌گیری اجرای طرح‌های عمرانی روستا	۲۸- انجام معاملات دهیاری اعم از خرید و فروش اموال منقول و غیر منقول
۵- همکاری مؤثر با سازمان ثبت احوال در جهت ثبت موالید و متوفیات	۲۹- ایجاد و سازماندهی غسلخانه و گورستان
۶- تأمین اراضی مورد نیاز مرتبط با اهداف و وظایف دهیاری	۳۰- اتخاذ تدابیر لازم برای حفظ روستا از خطر بلایای طبیعی
۷- همکاری مؤثر با مسئولان ذی‌ربط در جهت حفظ و نگهداری منابع طبیعی روستا	۳۱- همکاری با مراکز بهداشتی درمانی جهت جلوگیری از شیوع بیماری‌های انسان و حیوانی واگیر
۸- تشویق و ترغیب روستاییان به توسعه صنایع دستی	۳۲- تشریک مساعی با سازمان میراث فرهنگی در حفظ بناها و آثار باستانی روستا
۹- اجرای مصوبات شورا	۳۳- صدور پروانه برای ساختمان‌های ساخته شده در محدوده قانونی روستا
۱۰- همکاری با نیروی انتظامی پیرامون وقوع جرایم و تخلفات	۳۴- بررسی و صدور پروانه‌های کسب با همکاری شورا و بخشدار
۱۱- اعلام فرامین و قوانین دولتی	۳۵- معرفی خانواده‌های بی‌سرپرست و بی‌بضاعت به سازمان بهزیستی و کمیته امداد
۱۲- مراقبت و حفظ و نگهداری اموال و تأسیسات عمومی در اختیار دهیاری	۳۶- نگهداری و تسطیح راه‌های واقع در حریم اراضی روستا
۱۳- همکاری با سازمان‌ها و نهادهای دولتی و فراهم‌سازی تسهیلات لازم برای ایفای وظایف آن‌ها	۳۷- همکاری با کشاورزان در جهت معرفی محصولات کشاورزی و تولیدات روستایی در مراکز شهری و نمایشگاه‌ها
۱۴- مراقبت بر اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت در روستا	۳۸- تلاش در جهت ایجاد مؤسسات خیریه و صندوق‌های قرض‌الحسنه
۱۵- ارسال گزارش‌های درخواست شده به شورا در موعد مقرر	۳۹- همکاری با واحدهای امداد رسانی در هنگام وقوع حوادث و سوانح غیرمترقبه
۱۶- حضور در زمان و مکان مقرر و پاسخگویی به سؤالات در صورت تقاضای شورا	۴۰- گزارش پیشرفت یا عدم پیشرفت فیزیکی طرح‌ها به شورا و بخشدار
۱۷- ارسال گزارش ماهانه فعالیت‌ها برای شورا و بخشدار	۴۱- همکاری با بنیاد مسکن در جهت تهیه و اجرای طرح هادی روستا
۱۸- تهیه تعرفه عوارض با همکاری شورا	۴۲- اهتمام به نصب برگه قیمت بر روی اجناس و جلوگیری از گران‌فروشی و فروش اجناس فاسد شده
۱۹- وصول عوارض مصوب مراجع قانونی	۴۳- تسهیل دسترسی مردم به آرد و نان مرغوب
۲۰- مراقبت بر وضعیت بهداشتی گرمابه‌ها، نانوایی‌ها، قصابی‌ها و ...	۴۴- پی‌گیری و ایجاد زمینه نظارتی بر امور بهداشتی از قبیل کشتار بهداشتی دام
۲۱- برآورد، تنظیم و ارائه بودجه سالانه دهیاری	۴۵- اجرای مقررات دهیاری به طوری که برای کلیه ساکنان روستا لازم‌الاجرا باشد
۲۲- اهداء و قبول اعانت و هدایا به نام روستا با تصویب شورا	۴۶- پیشنهاد نام‌گذاری معابر و تأسیسات روستا
۲۳- فراهم نمودن زمینه ایجاد خیابان‌ها، کوچه‌ها، میدان‌ها و پارک‌ها و ...	۴۷- شناسایی زمینه‌های اشتغال و اشتغال‌زایی برای روستاییان
۲۴- نظیف و نگهداری و تسطیح معابر، انهار عمومی، لایروبی قنوات و ...	۴۸- اجرای طرح‌های عمرانی روستا در چارچوب طرح هادی روستا

مأخذ: (اکبری و عبداللهی، ۱۳۹۰: ۱۶۱-۱۶۶).

نتایج و بحث

نتایج توصیفی

نتایج توصیفی اولیه افراد مورد مطالعه نشان داد، میانگین سنی افراد مورد مطالعه ۴۵/۲۳ سال بوده و این افراد در دامنه‌ی سنی ۲۰ تا ۷۰ سال قرار دارند. از نظر تحصیلات، ۱۷/۹ درصد افراد مورد مطالعه بی‌سواد، ۲۳/۹ درصد در سطح خواندن و نوشتن، ۲۷/۵ درصد سیکل، ۲۰/۸ درصد دیپلم و ۱۰/۴ درصد از آن‌ها دارای سوادی در سطح بالاتر از دیپلم بودند. تعداد افراد خانوار نمونه‌ی مورد مطالعه بین ۲ تا ۱۲ نفر متغیر است، به طوری که بُعد خانوار ۵/۳۷ (مقدار ۵ نفر) می‌باشد. همچنین، ۳۴/۳ درصد از آن‌ها دارای شغل اصلی کشاورزی (۱۸/۹ درصد زراعت، ۱۰/۴ درصد باغدار و ۴/۳ درصد دامدار) بوده و سایر افراد به مشاغلی مانند رانندگی، بنا، مغازه‌دار، کارمند دولت و سایر مشاغل مشغول می‌باشند. از طرفی، ۳۹/۸ درصد از افراد مورد مطالعه عنوان نموده که علاوه به شغل اصلی خود دارای شغل دوم یا فرعی می‌باشند. همچنین، بیش از ۵۰ درصد از روستاییان مورد مطالعه در منطقه‌ی اورامانات استان کرمانشاه عنوان نموده‌اند که درآمد اصلی خانوار از شغل اصلی سرپرست خانوار تأمین می‌گردد. نتایج توصیفی متغیرهای بررسی شده به تفکیک شهرستان‌های منطقه‌ی اورامانات استان کرمانشاه در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳- مشخصات توصیفی تعدادی از متغیرهای مستقل تحقیق به تفکیک دهستان‌های مورد مطالعه

نام شهرستان	تعداد نمونه	سن	بُعد خانوار	درصد درآمد از شغل اصلی	شغل اصلی	سطح سواد	سطح کلی اراضی	شغل دوم
جانورود	۲۸	۴۶/۰۵	۶	۷۵/۵	کارگر	سیکل	۱/۳۴	خیر
روانسر	۴۸	۳۸/۳۹	۵	۶۵	کشاورز	سیکل	۴/۷۴	خیر
پاوه	۷۰	۴۱/۰۶	۵	۸۵/۶۳	کارگر	دیپلم	۲/۲۱	خیر
ثلاث و باباجانی	۴۷	۴۱/۷۳	۵	۷۶/۷۸	کارگر	سیکل	۱/۸۶	خیر

مأخذ: یافته‌های تحقیق

عملکرد مدیریت نوین روستایی (دهیاری‌ها)

همان‌گونه که در بخش روش تحقیق اشاره شد، برای ارزیابی عملکرد مدیریت نوین در توسعه پایدار روستاهای منطقه‌ی مورد مطالعه، از فرمول شاخص عملکرد کل (TPI) استفاده شده است. یافته‌ها نشان از آن دارد که میانگین عملکرد مدیریت نوین روستایی در مسیر توسعه‌ی پایدار روستاهای مورد مطالعه ۲/۵۱۱ با انحراف معیار ۱/۲۶۳ می‌باشد. با توجه به اینکه دامنه‌ی عملکرد کل در این مطالعه بین ۱ تا ۵ تعیین شده بود، می‌توان عنوان نمود که عملکرد مدیریت نوین روستاهای مورد مطالعه در مسیر پایداری روستاهای مورد نظر پایین‌تر از متوسط می‌باشد. همچنین، برای مشخص شدن وضعیت دقیق عملکرد مدیریت نوین روستایی در مسیر توسعه‌ی پایدار روستاهای مورد مطالعه از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده گردید. بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای، عدد ۳ به عنوان میانه نظری با

میانگین سطح عملکرد مدیریت نوین در زمینه‌ی توسعه‌ی پایدار در مناطق روستایی مورد مطالعه مقایسه گردید. با توجه به نتایج جدول ۵ مشاهده می‌شود که t به دست آمده $۵/۱۶۲$ - بوده که علامت منفی نشان می‌دهد میانگین متغیر مورد بررسی کوچک‌تر از میانه‌ی نظری یا نمره‌ی ملاک می‌باشد. به عبارتی بین سطح عملکرد مدیریت نوین در زمینه‌ی توسعه‌ی پایدار در مناطق روستایی اورامانات استان کرمانشاه با میانه‌ی نظری آزمون اختلاف معنی‌داری در سطح ۹۵ درصد وجود دارد. بنابراین سطح عملکرد مدیریت نوین در زمینه‌ی توسعه‌ی پایدار در مناطق روستایی مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی می‌شود. همچنین، همان‌طور که مشاهده می‌شود (جدول ۴)، $۵۱/۱$ درصد افراد مورد مطالعه سطح عملکرد مدیران نوین روستایی را در سطح پایین یا ضعیف ارزیابی نموده‌اند. بنابراین به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت عملکرد این مدیران در مسیر توسعه پایدار روستاهای مورد مطالعه در سطح پایین‌تر از متوسط می‌باشد. به بیانی دیگر مدیران نوین روستایی (دهیاری‌ها) در توسعه‌ی پایدار روستاهای تحت پوشش خود نسبتاً ضعیف عمل نموده‌اند.

جدول ۴- درصد و میانگین سطح عملکرد مدیریت نوین مناطق روستایی اورامانات

سطح عملکرد	درصد	میانگین	انحراف معیار
بالا	۲۵/۳	۴/۴۲۴	۰/۴۳۴
متوسط	۲۳/۶	۳	۰/۰۱
پایین	۵۱/۱	۱/۴۲	۰/۴۹۷
جمع کل	۱۰۰	۲/۵۱۱	۱/۲۶۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۵- نتایج آزمون t تک نمونه‌ای سطح عملکرد مدیریت نوین روستایی

Test Value = 3						سطح عملکرد
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	sig	df	t	
Upper	Lower					
-۰/۳۰۱	-۰/۶۷۵	-۰/۴۸۸	۰/۰۰۰	۱۹۲	-۵/۱۶۲	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

علاوه بر موارد گفته شده، در این مطالعه به بررسی ابعاد و جنبه‌های مختلف فعالیت‌های مدیریت نوین روستایی برای توسعه و پایداری روستاهای منطقه‌ی اورامانات نظیر ابعاد اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی، اقتصادی، کشاورزی و سیاسی پرداخته شده است. همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود میزان و سطح عملکرد مدیران نوین روستایی در ابعاد مختلف توسعه و پایداری روستاهای مورد مطالعه نشان داده شده است. برای بررسی اینکه بیشترین فعالیت مدیریت نوین روستایی در کدام بعد از وظایف خود برای توسعه و پایداری روستا بوده است، از ضریب تغییرات استفاده شد. نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد حیطه‌ی پایداری اجتماعی با میانگین $۳/۰۶$ و انحراف معیار $۱/۰۷$ بیشترین توجه را در دهیاری‌های روستایی مناطق مورد مطالعه به خود اختصاص داده است. پس از این، حیطه‌ی فرهنگی (با میانگین $۲/۰۲$ و انحراف معیار $۰/۹۸$) و کشاورزی (با میانگین $۱/۷$ و انحراف معیار $۰/۹۶$) در

رتبه‌ی بعدی قرار دارند. البته لازم به ذکر است که به طور کلی مدیریت نوین روستایی به جزء بعد اجتماعی، در ابعاد دیگر دارای عملکرد چشمگیری در مناطق روستایی مورد مطالعه نبوده‌اند.

جدول ۶- درصد سطح عملکرد مدیریت نوین روستایی در جنبه‌های مختلف فعالیت در مناطق روستایی اورامانات

شاخص‌ها	سطح عملکرد			میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
	پایین	متوسط	بالا			
اجتماعی	۳۰/۹	۳۹/۹	۲۹/۲	۳/۰۶	۱/۰۷	۰/۳۴۹
فرهنگی	۶۱/۴۱	۲۸/۵۹	۱۰	۲/۰۲	۰/۹۸	۰/۴۸۵
زیست محیطی	۴۶/۶	۲۳	۳۰/۴	۲/۶۷	۲/۳۱	۰/۸۶۵
اقتصادی	۶۹/۱	۱۹/۱	۱۱/۸	۱/۸۸	۱/۱۲	۰/۵۹۵
کشاورزی	۷۷/۵	۱۸/۵	۳/۹	۱/۷	۰/۹۶	۰/۵۶۴
سیاسی	۵۳/۴	۱۹/۱	۲۷/۵	۲/۵۱	۱/۳۲	۰/۵۲۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج ارزیابی عملکرد مدیران نوین روستایی در ابعاد مختلف در مناطق روستایی اورامانات، که با استفاده از ۶ عامل اصلی بررسی شده است، و میانگین آن‌ها در جدول ۷ نشان داده شده است. بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای، عدد ۳ به عنوان میانه نظری با میانگین عملکرد مدیران نوین روستایی در ابعاد مختلف در مناطق روستایی مورد مطالعه مقایسه گردید. با توجه به نتایج جدول ۷ مشاهده می‌شود که t به دست آمده تنها برای بعد اجتماعی (۶/۹۵۵) مثبت و معنی دار بوده که نشان دهنده‌ی بالاتر بودن میانگین این عامل از میانه‌ی نظری یا نمره‌ی ملاک (عدد ۳) است؛ لذا می‌توان عنوان نمود که مدیران روستایی منطقه‌ی اورامانات استان کرمانشاه دارای بیشترین فعالیت در بخش اجتماعی بوده‌اند. همچنین، همان‌طور که مشاهده می‌شود مدیران نوین روستایی دارای عملکردی پایین‌تر از حد متوسط در ابعاد مختلف دیگر می‌باشند.

جدول ۷- نتایج آزمون t تک نمونه‌ای عملکرد مدیران نوین روستایی در ابعاد مختلف

Test Value = 3							عملکرد مدیران نوین روستایی در ابعاد مختلف
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	sig	df	t	Mean	
Upper	Lower						
۰/۱۸۵۹	۰/۰۶۴۵	۰/۰۶۰۷۱	۰/۰۰۰	۱۹۲	۶/۹۵۵	۳/۰۶	اجتماعی
-۰/۴۰۸۹	-۰/۶۱۹۷	-۰/۹۸۴۲۹	۰/۰۰۰	۱۹۲	-۹/۶۰۵	۲/۰۲	فرهنگی
-۰/۱۲۶۱	-۰/۵۱۴۳	-۰/۳۲۰۲۲	۰/۰۰۱	۱۹۲	-۳/۲۵۶	۲/۶۷	زیست محیطی
-۰/۹۵۱۴	-۱/۲۸۴۶	-۱/۱۱۷۹۸	۰/۰۰۰	۱۹۲	-۱۳/۲۴۳	۱/۸۸	اقتصادی
-۰/۱۱۵۵۷	-۱/۴۳۹۸	-۱/۲۹۷۷۵	۰/۰۰۰	۱۹۲	-۱۸/۰۳۰	۱/۷۶	کشاورزی
-۰/۲۸۶۶	-۰/۶۷۹۷	-۰/۴۸۳۱۵	۰/۰۰۰	۱۹۲	-۴/۸۵۲	۲/۵۱	سیاسی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بررسی سطح عملکرد مدیریت نوین روستایی در ابعاد مختلف در بین شهرستان‌های مورد مطالعه

برای بررسی تفاوت معنی‌دار بین عملکرد مدیران نوین روستایی در ابعاد مختلف در بین شهرستان‌های منطقه‌ای اورامانات از روند آماری تحلیل واریانس (F فیشر) و با کمک مدل خطی عمومی تک متغیره، استفاده گردید. بدین ترتیب برای همه شاخص‌های عملکرد مدیران نوین روستایی آزمون تحلیل واریانس انجام شده تا مشخص شود که شهرستان‌های مورد مطالعه در کدام یک از شاخص‌های مورد نظر دارای تفاوت معنی‌داری با یکدیگر می‌باشند. با توجه به نتایج به دست آمده در جدول تحلیل واریانس (جدول ۸)، می‌توان نتیجه گرفت عملکرد مدیران نوین روستایی در شهرستان‌های مورد مطالعه واقع در منطقه‌ی اورامانات در بُعد اقتصادی و کشاورزی دارای اختلاف معنی‌دار می‌باشد؛ لذا می‌توان عنوان نمود که اختلاف سطح عملکرد این مدیران در این ابعاد احتمالاً بر حسب تصادف نیست. یعنی متغیر مستقل بر روی متغیرهای وابسته مورد مطالعه دارای اثری می‌باشد. لذا، معلوم می‌گردد که اثر کلی F برای عوامل مستقل گروه‌بندی شده بین آزمودنی‌های چهار شهرستان منطقه‌ی اورامانات، با متغیر کشاورزی و اقتصادی معنی‌دار است. به این معنی که حداقل میانگین یکی از شهرستان‌های مورد مطالعه، متفاوت از دیگر شهرستان‌ها می‌باشد؛ لذا با توجه به آن، فرضیه صفر (H_0) تساوی میانگین عملکرد مدیران نوین روستایی در ابعاد مختلف در بین شهرستان‌های منطقه‌ی اورامانات رد شده و فرضیه مخالف (H_1) پذیرفته می‌شود.

جدول ۸- مقادیر محاسبه شده با استفاده از تحلیل واریانس برای شاخص‌های عملکرد مدیران نوین روستایی

شاخص‌های عملکرد	واریانس	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	sig
بُعد کشاورزی	بین گروهی	۲۸/۰۶۱	۳	۹/۳۵۴	۱۲/۰۴۲	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۳۵/۱۵۸	۱۸۹	۰/۷۷۷		
	مجموع	۱۶۳/۲۱۹	۱۹۲	-		
بُعد اقتصادی	بین گروهی	۵۰/۸۹۵	۳	۱۶/۹۶۵	۱۷/۰۰۲	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۷۳/۶۲۷	۱۸۹	۰/۹۸۸		
	مجموع	۲۲۴/۵۲۲	۱۹۲	-		
بُعد اجتماعی	بین گروهی	۱/۸۵۲	۳	۰/۶۱۷	۰/۵۳۴	۰/۶۵۹
	درون گروهی	۲۰۱/۰۴۷	۱۸۹	۱/۱۵۵		
	مجموع	۲۰۲/۸۹۹	۱۹۲	-		
بُعد سیاسی	بین گروهی	۲/۷۱۵	۳	۰/۹۰۵	۰/۵۰۸	۰/۶۷۷
	درون گروهی	۳۰۹/۷۳۴	۱۸۹	۱/۷۸۰		
	مجموع	۳۱۲/۴۴۹	۱۹۲	-		

۰/۱۵۱	۱/۷۸۸	۳/۰۳۸	۳	۹/۱۱۵	بین گروهی	بُعد زیست محیطی
		۱/۶۹۹	۱۸۹	۲۹۵/۶۳۲	درون گروهی	
		-	۱۹۲	۳۰۴/۷۴۷	مجموع	
۰/۱۷۱	۱/۶۸۸	۲/۱۰۲	۳	۶/۳۰۷	بین گروهی	بعد فرهنگی
		۱/۲۴۵	۱۸۹	۲۱۶/۶۶	درون گروهی	
		-	۱۹۲	۲۲۲/۹۷	مجموع	
۰/۹۱۱	۰/۱۷۸	۰/۳۳۴	۳	۱/۰۰۱	بین گروهی	<u>عملکرد کلی</u>
		۱/۸۷۲	۱۸۹	۳۲۵/۷۰۱	درون گروهی	
		-	۱۹۲	۳۲۶/۷۰۲	مجموع	

مأخذ: یافته های تحقیق

پس از مشخص شدن تفاوت معنی داری عملکرد مدیران نوین روستایی در بعضی از ابعاد در بین شهرستان‌های مورد مطالعه و با توجه به اینکه استفاده از تحلیل واریانس نمی‌توان مشخص نماید که این تفاوت‌ها بین کدام یک از گروه‌ها می‌باشد. لذا، در این مطالعه برای مشخص شدن اختلافات سطح شهرستان‌های مورد مطالعه از نظر عوامل عملکرد مدیران نوین روستایی در ابعاد مختلف معنی دار شده، همان‌طور که در جدول (۹) مشاهده می‌شود، از آزمون دانکن نیز استفاده شده است. نتایج آزمون دانکن نشان داد (جدول ۹)، که به لحاظ عامل، «کشاورزی» شهرستان ثلاث و باباجانی با توجه به رتبه میانگین بالاتر از دیگر شهرستان‌ها بوده و در گروه اول قرار می‌گیرد. شهرستان روانسر با میانگین رتبه‌ای ۱/۶۴، به دست آمده از آزمون دانکن، در رتبه‌ی آخر به لحاظ سطح عملکرد مدیران نوین روستایی در بعد کشاورزی قرار گرفته است. همچنین، از نظر عامل «اقتصادی»، شهرستان‌های پاوه با میانگین رتبه‌ای ۲/۶۹، ثلاث و باباجانی با میانگین رتبه‌ای ۲/۵۸ دارای بالاترین میانگین رتبه‌ای و در طبقه‌ی اول و شهرستان‌های روانسر و جوانرود با میانگین رتبه‌ای مشخص شده در جدول ۹ دارای میانگین رتبه‌ای کمتری بوده و در طبقه‌ی دوم به لحاظ بُعد اقتصادی قرار گرفته‌اند.

جدول ۹- طبقه‌بندی شهرستان‌های مورد مطالعه در گروه‌های همگن بر اساس ابعاد معنی داری در سطح عملکرد مدیران

نوین روستایی

معناداری طبقات در سطح آلفا ۰/۰۵			بُعد اقتصادی	معناداری طبقات در سطح آلفا ۰/۰۵				بُعد کشاورزی
تعداد	۱	۲		تعداد	۱	۲	۳	
۴۸	۱/۵۱۴		روانسر		۱/۶۴		۴۸	
۲۸	۲		جوانرود		۲/۱۸		۲۸	
۴۷		۲/۵۸	ثلاث و باباجانی		۲/۷۶		۷۰	
۷۰		۲/۶۹	پاوه	۳/۵			۴۷	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

عوامل تعیین کننده عملکرد مدیریت نوین روستایی در زمینه‌ی توسعه و پایداری مناطق روستایی اورامانات

به منظور شناسایی سازه‌های تبیین کننده‌ی عملکرد از رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام استفاده شد. در این رگرسیون بر اساس بتای استاندارد به دست آمده، متغیرهای همفکری با شورای اسلامی، توان کافی مدیریت در حل مشکلات مردم، آگاهی از قواعد و قوانین، رضایت دهیار از شغل خود و مشورت با مردم به ترتیب متغیرهایی بودند که بیشترین سهم را در میزان تغییرات متغیر وابسته داشته‌اند که این متغیرهای در مدل نهایی باقی مانده و بقیه متغیرهای منظور شده از معادله حذف شده‌اند. به طور کلی متغیرهای منظور شده در تحلیل رگرسیونی ۶۰/۱ درصد تغییرات واریانس متغیر وابسته را تبیین می‌کنند (جدول ۱۰). همچنین، از آنجا که مقادیر بتا استاندارد شده است، می‌توان از طریق آن در مورد اهمیت نسبی متغیرهای مستقل قضاوت کرد. به منظور برآورد معادله تخمین، با توجه به اطلاعات بدست آمده و معنی دار بودن مدل نهایی رگرسیون چند متغیره در این مطالعه، با استفاده از معادل زیر می‌توان سطح عملکرد مدیران نوین مناطق روستایی اورامانات را تخمین زد:

$$Y = 0.269 + 0.101x_1 + 0.293x_2 + 0.4x_3 + 0.09x_4 + 0.291x_5$$

جدول ۱۰- متغیرهای تأثیرگذار بر میزان عملکرد مدیریت نوین روستایی در مناطق مورد مطالعه

Sig	t	Beta	B	متغیر
۰/۰۰۰	۵/۴۵	-	۰/۲۶۹	مقدار ثابت
۰/۰۰۶	۲/۷۸	۰/۱۰۱	۰/۰۵۳	رضایت دهیار از شغل خود x_1
۰/۰۰۰	۷/۴۴۷	۰/۲۹۳	۰/۱۵۳	توان کافی مدیریت در حل مشکلات مردم x_2
۰/۰۰۰	۱۱/۰۳۵	۰/۴	۰/۱۸	همفکری با شورای اسلامی x_3
۰/۰۱۰	۲/۶۰۷	۰/۰۹۰	۰/۰۳۶	مشورت با مردم x_4
۰/۰۰۰	۷/۸۳۵	۰/۲۹۱	۰/۱۴۴	آگاهی از قواعد و قوانین x_5
Sig = ۰/۰۰۰ F = ۲۶۵/۴۱۱ R ² = ۰/۶۰۱ R = ۰/۷۷۵				

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بحث و نتیجه‌گیری

نگرانی‌های موجود در زمینه‌ی تأثیرات نامطلوب ناشی از اجرای پروژه‌های توسعه‌ی روستایی، به چالش‌هایی عمده در سطوح ملی و منطقه‌ای دامن زده است و همین امر لزوم توجه فزاینده به جنبه‌های پایداری پروژه‌ها و برنامه‌های توسعه روستایی را تبیین می‌کند. در توسعه پایدار روستایی توجه به عوامل مختلفی از جمله عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، زیست‌محیطی و در بخش کشاورزی دارای اهمیت زیادی می‌باشد. در این میان مدیریت نوین روستایی (دهیاری) به عنوان یکی از تشکلهای و ارگان‌های کارآمد در فرایند توسعه پایدار

روستایی نقشی تعیین‌کننده دارد. بر همین اساس در این مطالعه عملکرد مدیریت نوین روستایی مناطق روستایی اورامانات واقع در استان کرمانشاه مورد ارزیابی قرار گرفته است.

یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که میانگین عملکرد کل مدیریت نوین روستایی در زمینه توسعه روستایی و پایداری آن‌ها در روستاهای منطقه‌ی مورد مطالعه برابر با ۲/۵۱۱ با انحراف معیار ۱/۲۶۳ است. همچنین، نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که عملکرد کل مدیریت نوین روستایی در زمینه توسعه روستایی و پایداری روستاهای منطقه‌ی اورامانات استان کرمانشاه پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد. بنابراین فرضیه اول پژوهش رد می‌شود. نتایج دیگر این مطالعه نشان داد که بیشترین عملکرد مدیریت نوین روستایی در روستاهای مورد مطالعه در حوزه‌ی اجتماعی و فرهنگی می‌باشد. این یافته با نتایج عبداللهی و همکاران (۱۳۸۸) و اژدری فرد و احمدوند (۱۳۹۰) که نشان داده‌اند مشارکت شورای اسلامی در برنامه‌های توسعه پایدار روستایی در حد مطلوبی بوده است همسو نمی‌باشد. همچنین، یافته‌ها نشان داد که کمترین فعالیت دهیاران در بخش زیست محیطی و اقتصادی بوده است؛ لذا می‌توان پیشنهاد نمود در بخش‌های منطقه و در شورای اسلامی روستاها کارگروه‌های زیست محیطی تشکیل و به تدوین برنامه‌هایی در این خصوص پرداخته شود تا مدیران نوین روستایی (دهیاران) با توانایی بیشتری به این موارد توجه نمایند. همچنین، همیاری خود افراد ساکن در روستاها در بخش زیست محیطی روستا نیز گامی مؤثر در حفظ محیط زیست روستا خواهد بود که برای این امر باید مسئولین و برنامه‌ریزان برای جلب بیشتر همیاری روستاییان توجه بیشتری به این امر نمایند.

علاوه بر موارد ذکر شده، نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان داد که متغیرهای همفکری با شورای اسلامی، توان کافی مدیریت در حل مشکلات مردم، آگاهی از قواعد و قوانین، رضایت دهیار از شغل خود و مشورت با مردم از مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های عملکرد مدیریت نوین روستایی در مسیر توسعه پایدار روستایی می‌باشند. بنابراین با توجه به اینکه رضایت دهیاران از شغل خود عامل مؤثری در موقعیت دهیاران است فرضیه سوم پژوهش تأیید می‌شود. لازم به ذکر است این یافته‌ها با نتایج چوپچیان و همکاران (۱۳۸۶) همسو است. بنابراین، می‌توان پیشنهاد نمود که به منظور بهبود در ابتدا وضعیت استخدامی دهیاران مشخص شود تا آن‌ها با جدیت بیشتری به امور و وظایف مربوطه بپردازند و برای آگاهی آن‌ها از قوانین و مقررات و وظایف خود پیشنهاد می‌شود به صورت پیوسته کلاس‌های آموزشی برای بالا رفتن سطح آگاهی آن‌ها از قوانین و مقررات موجود اجرا شود. همچنین، به منظور بهبود مشارکت مردم روستاهای مورد مطالعه در امور مربوط به آن‌ها، می‌توان پیشنهاد نمود کلاس و یا کارگاه‌های آموزشی و مربوط به توانمندسازی در روستاها برگزار گردد تا روستاییان توان هرچه بیشتر را مربوط به خود به دست آورند. از طرفی با برپایی این چنین کلاس‌هایی می‌توان شاهد ایجاد و افزایش همبستگی درونی روستایی بود.

منابع

- ۱- ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا، (۱۳۸۳)، توسعه روستای با تأکید بر ایران، انتشارات نی، تهران.
- ۲- اژدری فرد، فاطمه و احمدوند، مصطفی، (۱۳۹۰)، واکاوی عملکرد شوراهای اسلامی در مسیر توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی: شهرستان سمیرم، پژوهش‌های روستایی، سال دوم، شماره سوم، صص: ۷۷-۱۰۰.
- ۳- افتخاری، عبدالرضا و سجاسی قیداری، حمدالله و عینالی، جمشید، (۱۳۸۶)، نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیرگذار، روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲، صص: ۱-۳۱.
- ۴- افراخته، حسن، (۱۳۸۸)، مدیریت روستایی با تأکید بر ایران، گنج هنر، تهران.
- ۵- افراخته، حسن، محمودپور، ریبوار، اسدی، میترا، (۱۳۹۰)، ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در زمینه اجتماعی-فرهنگی با استفاده از آزمون فریدمن و مدل سلسله مراتبی AHP مطالعه موردی دهستان دزلی در شهرستان سروآباد، مجموعه مقالات اولین همایش ملی جغرافیا و برنامه ریزی توسعه روستایی، صص ۲۱۳.
- ۶- اکبری، صادق و مجید عبدالهی، (۱۳۹۰)، مجموعه قوانین و مقررات ده و دهیاری با آخرین اصلاحات، قلمستان هنر، تهران.
- ۷- ایمانی جاجرمی، حسین و عبداللهی، مجید، (۱۳۸۸)، بررسی تحولات مدیریت روستایی در ایران از مشروطیت تا زمان حاضر، فصلنامه راهبرد، سال هجدهم، شماره ۵۲، صص: ۲۴۴-۲۲۱.
- ۸- ایمانی جاجرمی، حسین، (۱۳۷۳)، بررسی جامعه‌شناختی روند نوسازی در دوران رضاشاه (۱۳۲۰-۱۳۰۴)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تهران.
- ۹- آموزگار، یعقوب، (۱۳۹۱)، ارزیابی عملکرد مدیریت جدید روستایی در توسعه روستاها (مطالعه موردی: شهرستان قیر و کارزین)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه اصفهان، دانشکده جغرافیا.
- ۱۰- بذرافشان، جواد و روانبخش، فاطمه، (۱۳۹۰)، بررسی نقش دهیاران در فرایند توسعه روستایی مطالعه موردی بخش میر جاوه شهرستان زاهدان، اولین کنفرانس بین‌المللی توسعه روستایی تجارب و آینده نگری در توسعه محلی، صص ۸۹.
- ۱۱- پوررجب میاندوآب، پیمان، (۱۳۸۹)، آسیب‌شناسی کارآفرینی روستایی در ایران، ماهنامه دهیاری‌ها، شماره ۳۰، صص ۳۶-۴۱.
- ۱۲- تشکر، زهرا، (۱۳۸۲)، ماهنامه دهیاری‌ها، ۱۳۸۲، شماره دوم، تیرماه، صص: ۲۶-۳۰.
- ۱۳- تقدیسی، احمد، جمینی، داود، کماسی، حسین، (۱۳۹۱)، ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در ایجاد اشتغال (نمونه موردی: بخش مرکزی شهرستان روانسر)، اولین کنفرانس بین‌المللی توسعه روستایی تجارب و آینده نگری در توسعه محلی، صص ۹۳.

- ۱۴- تودارو، مایکل، (۱۳۶۸)، **توسعه اقتصادی در جهان سوم**، ترجمه غلامعلی فرجادی، سازمان برنامه و بودجه، تهران.
- ۱۵- چوبچیان، شهلا و کلاتری، خلیل و شعبانعلی فمی، حسین، (۱۳۸۶)، **روستا و توسعه**، سال ۱۰، شماره ۲، صص ۸۸-۱۰۸.
- ۱۶- دربان آستانه، علیرضا، (۱۳۸۴)، **جایگاه مدیریت روستایی در برنامه چهارم**، مجله دهیاری، شماره ۱۵.
- ۱۷- دفتر آمار و اطلاعات معاونت برنامه‌ریزی استانداری کرمانشاه، (۱۳۸۶)، **نمای جمعیتی شهرستان روانسر**، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵.
- ۱۸- زیارتی نصرآبادی، اسماعیل، (۱۳۸۹)، **دهیاری و اشتغال روستایی از منظر قوانین و مقررات**، ماهنامه دهیاری-ها، سال ششم، شماره ۳۰، صص ۲۰-۲۷.
- ۱۹- سالنامه آماری استان کرمانشاه سال ۱۳۸۸.
- ۲۰- سعیدی، پرویز، (۱۳۸۸)، **نقش مدیریت نوین روستایی در کارآفرینی و ایجاد اشتغال روستاها**، راهبرد یاس، شماره ۱۶.
- ۲۱- طالب، مهدی، (۱۳۷۶)، **مدیریت روستایی در ایران**، چاپ دوم، دانشگاه تهران.
- ۲۲- عبدالمهدی، عیوض، چیدری، محمد، پزشکی‌راد، غلامرضا و علیزاده، ندا، (۱۳۸۸)، **تحلیل مشارکت شوراهای اسلامی در برنامه‌های ترویجی پیرامون توسعه پایدار، روستا و توسعه**، سال دوازدهم، شماره ۳، صص ۲۷-۴۳.
- ۲۳- علینی، محسن، (۱۳۸۵)، **بررسی زمینه‌های تاریخی و چالش‌های ساختاری مدیریت روستایی در ایران**، تحول اداری، دوره دهم، شماره ۵۰، ص ۶۹.
- ۲۴- فراهانی، حسین و رستمخانی، احمد، (۱۳۹۰)، **بررسی عملکرد دهیاری‌های در توسعه روستایی مطالعه موردی دهستان کرسف شهرستان خدابنده**، مجموعه مقالات اولین همایش ملی جغرافیا و برنامه‌ریزی توسعه روستایی، ص ۲۰۴.
- ۲۵- فرشادفر، زهرا و اصغرپور، حسین، (۱۳۸۹)، **بررسی مزیت نسبی اشتغال‌زایی بخش‌های عمده اقتصادی در استان کرمانشاه**، دانش و فناوری، سال اول، شماره ۲، صص: ۶۰-۷۵.
- ۲۶- قدیری معصوم، مجتبی و آئیژ عزمی، (۱۳۸۹)، **تحولات اشتغال روستایی و بررسی عوامل موثر بر آن**، چشم انداز جغرافیایی، سال چهارم، شماره ۱۰.
- ۲۷- قدیری معصوم، مجتبی و ریاحی، وحید، (۱۳۸۳)، **بررسی محورها و چالش‌های مدیریت روستایی در ایران**، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۰.
- ۲۸- کریمی، محمد، (۱۳۸۶)، **ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی (مطالعه موردی: بخش کندوان شهرستان میانه)**، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس.

- ۲۹- لشنی پارسا، روح‌الله، (۱۳۸۵)، **ارزیابی اثر بخشی عملکرد دهیاری‌های شهرستان بروجرد**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- ۳۰- لهسایی‌زاده، عبدالعلی، (۱۳۸۸)، **مدیریت روستایی در ایران معاصر**، تعاون، سال بیستم، شماره ۲۰۲ و ۲۰۳.
- ۳۱- ماهنامه دهیاری‌ها، سال ششم، شماره ۳۳، خرداد ۱۳۹۰.
- ۳۲- مهدوی، مسعود و نجفی‌کانی، علی‌اکبر، (۱۳۸۴)، **دهیاری‌ها تجربه‌ای دیگر در مدیریت روستایی مطالعه موردی دهیاری‌های استان آذربایجان غربی**، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۳، صص: ۲۱-۳۹.
- ۳۳- نعمتی، مرتضی و سید علی بدری، (۱۳۸۶)، **ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی، مقایسه تطبیقی دهیاری‌های فعال در روستاهای کوچک و بزرگ مورد گلستان**، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۹.
- ۳۴- همدمی مقدم، یلدا، (۱۳۸۶)، **ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی روستا در توسعه روستایی و عوامل موثر بر عملکرد آن (مطالعه موردی: دهستان آلاداغ بجنورد)**، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس.

- 35- Beach, dakes, personnel, (1985), **The management of people at work**, 5th ed, new york: macmilan publishing company .
- 36- Cirella, G. T, & Tao, L, (2010), **The index of sustainable functionality: an application for measuring sustainability**, International Journal of Human and Social Sciences, Vol. 5, No. 5, pp 279-285 .
- 37- Cleavar Kevin, (1997), **Rural development strategies, for poverty reduction and environmental production in sub- sahran Africa**, the world Bank Washington DC.
- 38- Figueroa, Adolfo, (2006), **Social exclusion and rural under development; Department of Economics Catholic**, University of Peru, Lima. pp 1-12.
- 39- Holand. J, Burian. M and dixey, (2003), **Tourism in poor rural areas**, diversifying the product and expanding the benefits in Rural, paper no12.
- 40- Lowe , Philip. et , al, (1999), **Participation in Rural Development**, European Foundation, center For Rural Economy.
- 41- Olum, Yasin, (2004), **MODERN MANAGEMENT THEORIES AND PRACTICES**, Being a paper presented at the 15th East African Central Banking Course, held on 12 th July, at Kenya School of Monetary Studies, pp: 1-24 .
- 42- Pugliese Patrizia, (2001), **Organic Farming and Sustainable Rural Development: A Multifaceted**
- 43- Rashidpour Loghman, Farajallah Hosseini Seyed Jamal and Mirdamadi Seyed Mahdi, (2011), **Local Community Based Management as a Good Governance Approach to Rural Poverty Reduction and Sustainable Development in Iran**, American-Eurasian J. Agric. & Environ. Sci, 10 (2) : 174-179.
- 44- Sayd. Javad, (2000), **Role of local communities and institutions in integrated rural development**, Ministry Of Jahad For Tehran.
- 45- Siwar, C, Mahmudul Alam, M, Wahid Murad, M, Al-Amin, A. G, (2009), **A Review of the Linkages between Climate Change, Agricultural Sustainability and Poverty in Malaysia**, International Review of Business Research Papers, Vol. 5 No. 6, pp 309- 321.
- 46- Sriram, M.S, (2007), **Rural management education in India: A retrospect**, Indian Institute of Management Ahmedabad.
- 47- Tanguay, G. A, Rajaonson, J, Lefebvre, J. F, Lanoie, P, (2010), **Measuring the sustainability of cities: An analysis of the use of local indicators**, Journal of Ecological Indicators, Vol. 10, pp 407-418.

- 48- Tatlidil, F, F, Boz, I, Tatlidil, H, (2009), **Farmers' perception of sustainable agriculture and its determinants: A case study in Kahramanmaras province of Turkey**, Environ. Dev. Sustain, Vol. 11, pp 1091-1106.
- 49- Taylor, j, (2002), **Sustainable Development a Dubious Solution in Search of a Problem**, Policy analysis, No. 449.
- 50- Wang Wenchang, (2008), **Rural management, The Way Out for Tibetan Rural Areas**, CHINA TIBETOLOGY Number 1,pp 1-94.
- 51- Whyte, w, (1980), **The social life of small urban spaces**, Washington, D.C :The conservation and Promising Convergence, Sociologia Ruralis, Vol 41, Number 1,PP: 112-130.
- 52- Yghi, Abdulfattah, (2008), **Good Governance Practices by Local Administration in Jordan and USA**, International Journal of Rural Management, 4(1&2) , pp: 47-65.

